

BOKSAMTALE

Høytlesing og dialog om bokas innhold er en unik mulighet til å gi elevene gode og engasjerende litteraturopplevelser. I norskfagets kjerneelement tekst i kontekst, står det blant annet at: «*Elevene skal lese tekster for å oppleve, bli engasjert, undre seg, lære og få innsikt i andre menneskers tanker og livsbetingelser.*» I kjerneelementet som heter muntlig kommunikasjon står det: «*Elevene skal få positive opplevelser ved å uttrykke og utfolde seg muntlig. De skal lytte til og bygge på andres innspill i faglige samtaler. De skal presentere, fortelle og diskutere på hensiktsmessige måter både spontant og planlagt, foran et publikum og med bruk av digitale ressurser.*»

En god boksamtale åpner for at elevene får erfaringer med dette. I det følgende presenteres to rammeverk som kan være nyttige å bruke i planleggingen og gjennomføringen av en boksamtale i egen klasse. Med utgangspunkt i Boka «*Bukkene Bruse drar til Syden*» presenteres et forslag til hvordan du kan gjennomføre en boksamtale i egen klasse. For mer utfyllende lesing om samtaler knyttet til høytlesing anbefales artiklene «*Når åpne spørsmål ikke er åpne*» av Emilia Andersson-Bakken og «*Leseopplæring i norskfagets begynneropplæring med fokus på fagspesifikk lesekompetanse*» av Anne Håland og Trude Hoel.

I artikkelen «*Når åpne spørsmål ikke er åpne*», presenterer Bakken et rammeverk utviklet av Skardhammar som utgangspunkt for å analysere, men også planlegge for hvilke spørsmål læreren kan stille i en litterær samtale med elevene.

Skardhammar introduserer oss for fire dimensjoner av spørsmål (eksempel med utgangspunkt i eventyret om Askepott):

Identifikasjonsspørsmål:

Spørsmål som inviterer elevene til å identifisere seg med noe som forekommer i teksten. Disse spørsmålene stiller ikke krav til kunnskap eller skarpsyn, men stiller alle elever likt ved å appellere til engasjement og følelser. Eksempel: Hva ville du gjort om..? Har du noen gang sett..?

Refleksjonsspørsmål:

Spørsmål som inviterer til resonnementer og refleksjoner over teksten. Spørsmålene skal være så autentiske som mulig og må knyttes til teksten. Eksempel: Hvorfor får Askepott hjelp av fuglene? Spørsmålet handler om noe som ikke direkte blir uttalt i teksten, men som elevene kan spekulere/reflektere rundt eller tolke seg fram til.

Observasjons/hukommelsesspørsmål:

Spørsmål om hva elevene har observert i eller husker fra teksten. Spørsmålene skal engasjere alle elever i klassen, de skal være lette å besvare. Eksempel: Hva lovte Askepotts mor før hun døde? Spørsmålet går på noe som er eksplisitt uttalt i teksten.

Overførings/aktualiseringsspørsmål:

Spørsmål som knytter fiksjon og virkelighet sammen. Eksempel: Når hendte det som blir fortalt om Askepott? Tror dere at dette kunne ha hendt i virkeligheten? Spørsmålet handler om generelle forhold som alle elevene i klassen skal kunne relatere seg til. Det retter seg ikke eksplisitt til enkeltelever eller grupper.

Bakken skriver i sin artikkel at den mest effektive undervisningen får vi hvis vi veksler mellom disse fire dimensjonene når vi stiller spørsmål. Bakken snakker også om at vekslingen mellom å stille åpne og lukkede spørsmål i en litterær samtale er med på å drive samtalen videre. I tillegg viser hun til bl.a Nystrand og Dysthe som begge hevder at bruk av opptak er en viktig ressurs i samtalen for å skape felles forståelse. Opptak handler om å bygge videre på elevenes svar og f. eks følge de opp ved å innarbeide dem i etterfølgende spørsmål. Opptak handler også om å bekrefte, repetere eller reformulere elevenes responser. Dette betyr at vi ikke kan planlegge absolutt alle spørsmål vi ønsker å stille i en litterær samtale på forhånd. Vi må tørre å stille de virkelig åpne spørsmålene som vi ikke vet svaret på på forhånd og følge de opp med utgangspunkt i elevenes responser.

I artikkelen «*Leseopplæring i norskfagets begynneropplæring med fokus på fagspesifikk lesekompetanse*» av Anne Håland og Trude Hoel, presenterer Håland og Hoel et rammeverk som er utarbeidet av Langer. Bildet under er hentet fra side 27 i denne artikkelen.

Å være utenfor på veg inn	Å være i og bevege seg gjennom	Å stige ut og tenke over hva en vet	Å stige ut og objektivere leseopplevelsen
1. Hva ser du på bildet?	5. Hva tror du skjer videre? Hvorfor tror du det?	10. Hva tror du denne fortellingen vil fortelle deg?	15. Hvorfor tror du denne teksten er skrevet/laget akkurat slik?
2. Er det noe du legger merke til i bildet?	6. Hvordan er hovedpersonen/e?	11. Er denne fortellingen morsom/spennende/trist/rar etc.? Hvorfor?	16. Er det noe du legger spesielt merke til med språket i fortellingen?
3. Hva tror du boka handler om?	7. Hvor i fortellingen synes du det er mest spennende? Hvorfor?	12. Ble du sint på/glad i/redd for/syntes synd på noen av personene?	17. Minner dette deg om noe du har lest/hørt/sett tidligere?
4. Hva tenker du på når du hører tittelen?	8. Hva tror du bildet/ene vil fortelle?	13. Minner denne teksten deg om noe du har opplevd?	18. Hvorfor tror du disse bildene er i boka?
	9. Hva tror du det betyr når det i teksten står ...?	14. Hvorfor tror du personen X sier/handler/tenker slik...?	

Forslag til boksamtale med utgangspunkt i boka *Bukkene Bruse drar til Syden*

Før lesing:

Hva ser du på bildet?

Hva tror du boka handler om?

Under lesing:

Har du vært på ferie før? Fortell (her er det fint å åpne for to og to samtaler slik at alle elevene får snakket om sin historie).

Tror du Bukkene Bruse gleder seg? Hvorfor/Hvorfor ikke?

Tenkeskriv:

Hva pakker de i kofferten?

La elevene dele to og to hva de har skrevet på sin liste før du leser videre.

Hvorfor tror du den minste bukken ikke får sove kvelden før de skal reise?

Har du gruet deg til noe noen gang? Fortell.

Hva ser du på flyplassen?

Hvorfor har den minste bukken tatt med vannpistol?

Hva ser du på bildet (Denne kan brukes opptil flere ganger gjennom fortellingen og gjerne i tilknytning til at elevene kan snakke sammen to og to).

Hva tror du skjer videre? Hvorfor?

Beskriv hotellmannen med skiltet.

Ville du blitt med han? Hvorfor/Hvorfor ikke?

Hva tror du bukkene tenker når de sitter bakpå sammen med alle grønnsakene? Hvorfor tror du det?

Hvordan har Bukkene Bruse det når det plutselig blir helt mørkt? Hva ville du ha gjort?

Hva gjør den minste bukken da trollet vil ta dem? Hva synes du om det? Hvorfor?

Hvorfor kom de på at de skulle rulle trollet inn i teppet?

Hvordan gikk det til slutt?

Hva tror du fortellingen vil si oss?

Etter lesing:

Hva synes du om boka? Hvorfor?

Var det noe du synes var spennende, skummelt, morsomt eller trist? Hvorfor?

Hva synes du om trollet?

Minner boka deg om noe du har lest før? Fortell.

For videre oppfølging av boka anbefales skrivesenterets ressurs, Bukkene Bruse skriver postkort:

<https://skrivesenteret.no/ressurs/bukkene-bruse-skriver-postkort/>